

Notat		SEGES Innovation Plante- & MiljøInnovation	
Notat om landmænds forbehold, forventninger og ønsker, juridiske samt økonomiske faktorer, der påvirker deres valg. Herunder også de udfordringer som økologer kan have med nuværende krav		Ansvarlig	WHB
		Oprettet	29-11-2022 10:10:00
Projekt:	8507 Klimaindsats på kulstofholdige jorde	Side	1 af 3

Landmændenes syn på gennemførte lavbundsprojekter, de økonomiske incitamenter og effekten på biodiversitet ved afgræsning

Motivation for at indgå i lavbundsprojektet har oftest været økonomisk. Det er dog forskelligt, hvilke økonomiske motivationer, der har været – og hvilke der kan komme.

I gennemførte projekter har der været motivation for at reducere stigende omkostninger til drift af stadig mere vandlidende arealer. Hvis overskud i form af udbytter, støtte og tilskudsmuligheder kan erstattes af kompensation, fastholdelse af grundbetaling samt nye tilskudsmuligheder eller hvis jorden i projektområdet kan erstattes af mere driftssikre arealer kan der være motivation for at lade lavbundsarealerne indgå i projekterne.

Landmænd kan i stigende grad være/blive motiveret af bekymringer for branchekrav, klimaafgifter mv.

Landmændene er klar over, at arealerne skifter karakter ved udtagning og vådlægning. Der er, hos de landmænd vi har talt med, begrænsede forventninger til at kunne hente en indtjening i form af udbytter som slætgræs, kød og mælk.

For bedrifter med et stort behov afgræsningsarealer kan det være en barriere for projekterne, at udbyttet falder markant når driften ekstensiveres og der er bekymringer for dyrenes velfærd på vådlagte arealer.

For bedrifter med fokus på naturpleje kan kompleksiteten i tilskudsordninger, støttebetingelser og andre regler være afskrækkende. Aktuelt kender vi ikke udmøntningen af den nye CAP og det er ikke muligt at rådgive naturplejere på et sikkert grundlag. Det er heller ikke let at opnå driftsoverskud ved naturpleje. Det kræver ofte specialviden og fokus.

Aktuelt er den væsentligste barriere for afgræsning, at der ikke er økonomi i driften i form af udbytter og det er vanskeligt at gennemskue, hvordan der kan opnås økonomi ved naturpleje fremadrettet. Der er uklarer om, hvorvidt der fremadrettet kan gives kompensation til arealer berørt af forbudet mod omlægning, gødsning og sprøjtning af § 3 og om hvordan de forskellige regler og tinglysning påvirker støtte og tilskudsregler på økologiske bedrifter.

De forventede vandstande kan skønnes nogenlunde ud fra forundersøgelserne. Faktorer som vandstand, vandgennemstrømning, hidtidig drift og tilstrømning af næringsstoffer samt jordbundstypen vil have betydning for om og hvor hurtigt arealerne udpines og hvilket udbytte, der kan forventes. Men de første år efter projektgennemførelse vil arealerne være præget af den hidtidige gødsning og af stigende vandstand samt måske oversvømmelser. Projektområderne vil arte sig meget forskelligartet og det kan være vanskeligt at lægge en præcis strategi for en efterfølgende anvendelse, før man har set arealerne lidt an.

SEGES undersøgte i 2020 -2021 lavbundsarealerne potentiale for natur og konkluderede at potentialet for gode natur- og biodiversitetsindsatser var meget forskelligt i de forskellige områder https://www.landbrugsinfo.dk/public/9/d/e/miljotiltag_forelobige_konklusioner_organogene_arealers_potentiale_natur

En af forudsætningerne for en godt naturpotentiale er et lavt næringsstofniveau. Det modsatte er tilfældet for et højt græsudbytte. Ofte vil projektområdet rumme en mosaik eller en gradient af arealer med forskellig næringsstofstatus og vandstand. Viden om oplandet og vandstrømmene kan bidrage til at lægge en strategi for den efterfølgende forvaltning af arealerne.

Er der godt potentiale for natur (og mindre godt for græs)

Undersøgelser har vist at der er bedst effekt og økonomi i naturpleje ved et lav græsningstryk, hvor dyrene går ude på arealerne det meste af året, eller hele året. Græsningstrykket skal tilpasses så dyrene har føde til hele året, men også spiser nogenlunde op hen over vinteren. Intensiv sommergræsning kan føre til at vilde blomster spises, før insekterne har haft gavn af dem og de har sat frø. For lavt dyretryk medfører ofte en tæt grønsvær af græsser, der gør det vanskeligt for de vilde blomster at etablere sig og brede på arealet.

Med helårsgræsning kan der være væsentlige besparelser på vinterfoder og opstaldning. Den bedste økonomi for naturplejeren hentes ved at foretage ekstensiv afgræsning og så sikre indtjening ved optimering af de forskellige tilskudsordninger.

Er der potentiale for et vist græsudbytte (mindre godt for biodiversitet)

Med forskellige slæt- og græsningsstrategier kan lavbundsområdernes potentiale for et vist udbytte optimeres. Områder, der tilledes overfladevand eller overfladenært grundvand fra intensivt dyrket opland vil også fremadrettet have en vis produktivitet. Der må dog også forventes en væsentlig øget forekomst af arter med lavere foderværdi tilpasset afgræsningen, den mere fugtige og mere uforstyrret jordbund. Det kunne være arter af blomsterplanter siv, halvgræsser og svært fordøjelige græsser som tagrør, mosebunke og blåtop.

For økologerne kan det være interessant om der på de nødvendige bedriftsnære afgræsningsarealer kan gennemføres andre typer af indsatser end i den nugældende projektordninger. Der ses på erfaringer med kontrolleret dræning, der kan give en mere stabil vandstand. Høj nok til klimaeffekt og lav nok til at afgræsningen og en lidt mere intensiv arealanvendelse kan fastholdes.

Hvorfor afgræsses nogle af arealerne alligevel?

I 2022 har vi i forskellige sammenhænge besøgt nye lavbundsprojekter og talt med flere landmænd, der forvalter lavbundsprojektområder, eller andre våde og vandlidende naturarealer. Deres motivation og erfaringer med at foretage afgræsningerne er forskellige.

Se [Erfaringer med afgræsning efter gennemførte lavbundsprojekter](#)

Siden har vi også besøgt landmænd, der forvalter meget våde arealer i Skals Ådal ([IP-Life Natureman](#) projektområdet) og i et ældre naturgenopretningsprojekt i Kastbjerg ådal.

Det er ikke indtrykket, at det er præcis viden om biodiversitet og gavnlige indsatser for biodiversiteten, der driver indsatserne. Afgræsningen sker alligevel, der hvor naturpleje allerede var driftsgrenen/en driftsgren, hvor det er nemt og kan gennemføres uden særlige omkostninger og hvor myndighederne er opsøgende og der bliver givet gratis rådgivning og diverse tilskud (hegning, drivveje, installationer til vand og el mm. [IP-Life Natureman](#) projektområdet/natura 2000-områder).

Men incitamentet for at lave en afgræsning målrettet biodiversitet mangler også, da man endnu ikke har udviklet tilskudsordninger eller anden motivation, der honorerer den effektive indsats for biodiversiteten.

Konklusion

De væsentligste barrierer for afgræsning af lavbundarealer efter projektgennemførelse er efter vores foreløbige undersøgelser:

- Begrænset økonomisk motivation
- Konsekvenser for de staldnære afgræsningsarealer
- Komplicerede regler for drift og tilskud
- Uklarhed om kompensation samt tilskudsbetingelser fremover
- Frygten for konsekvenser for produktionen
- Manglende viden og honorering af effektive naturindsatser

I skrivende stund, er der ikke nedsat en regering, derfor afventer vi fortsat den nye CAP reform samt afklaring og løsning på mange af de spørgsmål, der rejses når der skal laves nye projekter. I projektet vil de næste år arbejde med at finde løsninger og sikre grundlaget for rådgivningen på området.